

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น
ในอำเภอเนินสง่าจังหวัดชัยภูมิ
Buddhadhamma Application for Promoting
the Leader's Administration in Noen sa-nga District
Chaiyaphum Province

นพเดช เพ็ชรขุนทด¹ ไพรัตน์ เอิบสำโรง² พระอินทร์นุช สุวณฺโณ (บุญตอง)³
Noppadet Petchkhuntod, Pairat Erbsamrong, Prainnut Suwanno (Boontung)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ 2) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ
ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 คน ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จำนวน 9 รูปหรือคนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในพื้นที่ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรที่ทำกินให้กับประชาชน คอยดูแล รักษาผลประโยชน์ของที่สาธารณะด้านความอาญา เป็นผู้ให้ความรู้ข้อกฎหมายเบื้องต้น ให้คำปรึกษาชี้แนะแนะนำข้อปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายด้านการทะเบียนต่างๆ เป็นผู้ให้รับรองบุคคลไม่ว่าจะมีการเกิดการตายการย้ายที่อยู่อาศัยด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นเป็นผู้แจ้งให้ประชาชนผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะขึ้นทะเบียนทหาร 2)

Received: 2022-10-17 Revised: 2022-11-10 Accepted: 2022-11-25

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkomrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus. Corresponding Author
e-mail: aphinant.jais@gmail.com

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkomrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkomrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามอายุเพศสถานภาพ รายได้ต่อเดือน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน 3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิท่านเป็นผู้ให้หรือแบ่งปัน ผู้เสียสละให้ทรัพย์สินเงินทองให้ความรักความเมตตา ไม่เห็นแก่ตัว ปิยวาจา เป็นผู้ที่ พูดจาดีด้วยคำสุภาพ พูดจาไพเราะ มีความจริงใจ ในการพูดไม่มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่โกหกประชาชนอัตถจริยาประพฤติตนและปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดี เป็นตัวอย่างที่ดี ต้องเป็นผู้ที่เสียสละตนเองทั้งร่างกายและแรงใจ ต้องไม่เห็นแก่ตัว สมานัตตตา ประพฤติปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ต้องปรับตัวเข้ากับกับชุมชนเป็นที่พึ่งของประชาชน ต้องไม่เอาเปรียบประชาชน

คำสำคัญ : ผู้นำท้องถิ่น; ส่งเสริมการปกครอง; การปกครองท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the general state of promoting governance of local leaders in Noen Saeng District; 2) The level of opinions towards the promotion of local leaders in Noen Sang District. Chaiyaphum Province Classified by personal factors. 3) To present the application of Buddhist principles to promote the administration of local leaders. in Noen Saeng District Chaiyaphum. Province Chaiyaphum research methodology combines both quantitative research and qualitative research. Data were collected from a sample of 165 people, nine informants from interviews. Data were collected by using questionnaires and interview forms. Data were analyzed using statistics: percentage, mean, and standard deviation. in-depth interview Descriptive and descriptive data analysis methods were used. The results of the research were as follows: 1. The general state of promoting governance of local leaders in Noen Saeng District. Chaiyaphum Province in administration and maintaining peace and order is a trusted person It is respected by the people in the area. Development and career promotion Being an assistant to government officials involved in the allocation of land for the people Overseeing and maintaining public interests in criminal matters Providing advice, suggesting legal practices various registration matters Is a person certifying whether there is a birth, death, moving of residence Powers and duties under other laws is the person who informs the people who have reached the age of majority to register for the military 2. The comparative effect of the level of opinions towards the promotion of local leaders in Noen Saeng District. Chaiyaphum Province classified by age, gender, status, monthly income There are

opinions on the application of Buddhist principles to promote the governance of different local leaders.³ Present the application of Buddhist principles to promote the governance of local leaders. in Noen Saeng District Chaiyaphum province. Than is a sacrifice that gives wealth and gold. give love kindness Piyawaja is a person who speaks well, is sincere in speaking, does not pretend, does not distort facts. Do not lie to the people, be attentive, behave and behave in accordance with good moral principles. a good example Must be a person who sacrifices himself both physically and mentally Must not be selfish, samanattata, behave consistently. must adapt to the community is dependent on the people must not take advantage of the public

Keywords: Local Leaders; Promote Government; Local Government

1. ความนำ

บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติงานได้จริงในปัจจุบันตามกฎหมายและที่ควรจะเป็นในอนาคตนั้น จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป มีการกิจตามกฎหมายหลายประการที่กำนันผู้ใหญ่บ้านมิได้ปฏิบัติอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่นไม่ทราบว่ามีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้นๆอยู่หรือเกินกว่ากำลังความสามารถที่จะปฏิบัติได้หรือมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว(สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2548)และความสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นมีอยู่ที่เป็นตำแหน่งที่ได้ตั้งกันมาเป็นเวลานานเท่านั้นแต่ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชุมชนตำบลหมู่บ้านซึ่งจำเป็นจะต้องมีผู้นำที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติและเป็นผู้นำโดยทางการในบุคคลเดียวกันเป็นผู้ที่สามารถทราบข้อมูลต่างๆของตำบลหมู่บ้านได้เป็นอย่างดีและเป็นผู้ที่ประชาชนในท้องที่ให้ความศรัทธาเคารพนับถือให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลสำคัญและจำเป็นต้องมีอยู่คู่กับสังคมไทย (ราชนิพนธ์ฯ, 2550)

ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของฝ่ายปกครอง คือ ภารกิจเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมอย่างยั่งยืน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบของตนมาอย่างยาวนานนับร้อยปีในการปกครองส่วนภูมิภาค ตามอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 และมาตรา 28 อีกทั้งยังเป็นผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งด่วนหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายพิเศษจากรัฐบาล

กระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครอง กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนดังทัพหน้าผู้ช่วยเหลือแม่ทัพใหญ่คือนายอำเภอในการทำสงครามต่อสู้กับปัญหาต่างๆในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ

ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฉบับปัจจุบัน มีผลให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี ในอดีตที่ผ่านมาพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่เคยกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี มาก่อนแล้วการดำรงตำแหน่งติดต่อกันเป็นเวลานานในเชิงลบทำให้ผู้นำท้องที่เป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านตำบลมีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ค่าตอบแทนจากประชาชนซึ่งสภาพปัญหาการปกครองส่วนท้องที่ ที่สำคัญคือการวางตัวไม่เป็นกลางของผู้ผู้นำมีการทุจริตในหน้าที่เข้าลักษณะที่เรียกว่า “ทองไหลมา” คือผู้มีตำแหน่งทางการเมืองการปกครองได้มาซึ่งเงินทองของมีค่าเป็นค่าตอบแทนโดยไม่ได้เรียกร้องแต่ในความรู้สึกของผู้ให้ให้เพื่อต้องการได้รับความสะดวกในการได้รับบริการจากผู้มีตำแหน่งทางการเมืองการปกครอง “เงินลอย” ผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองการปกครองได้รับค่าตอบแทนโดยไม่ได้เรียกร้องจากการปฏิบัติหน้าที่หรือเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้รวมถึงการใช้ดุลพินิจตามตำแหน่ง หน้าที่ที่เป็นคุณเป็นโทษแก่บุคคลกลุ่มบุคคลรวมถึงการใช้ตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองการปกครองเรียกร้องเงินทองของมีค่าสิ่งตอบแทนโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของประชาชนและการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสมดังเจตนารมณ์ทางการเมืองการปกครองในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน (ศรีณยุ ชูพินิจ, 2555) ยังผลให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนในท้องที่ ดังนั้นกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีคุณคุณธรรมและจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ยึดเป็นแนวปฏิบัติควบคู่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมใช้ในการเปรียบเทียบและการนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่โดยเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการและหลักพุทธธรรม จากเอกสาร ตำราและคำภีร์ทางด้านพระพุทธศาสนาหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์เพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ คือ “สังคหวัตถุ” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวคือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์อันประกอบด้วย 1. ทาน (การให้หรือแบ่งปันคือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน) 2. ปิยวาจาหรือเปื่อยวิหชะ (การพูดจาดีด้วยคำสุภาพวาจาเป็นที่รักจากจิตที่เมตตาใจหรือวาจาซาบซึ้งใจคือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจงใจให้นิยามยอมตาม) 3. อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม) 4. สมานัตตตา (ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอด้วยปลายปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ

ภาวะบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณีการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นสถาบันที่ถือได้ว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญของกระทรวงมหาดไทยเป็นด่านหน้าในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” (สำนักงานเลขาธิการกรมการปกครอง, 2564) ให้บรรลุภารกิจของกระทรวงมหาดไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักพุทธธรรมนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ให้ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่เริ่มกระบวนการเข้ารับการดำรงตำแหน่งและขณะดำรงตำแหน่ง จะได้นำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน สังคม และประเทศชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่

ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีจำนวน 4 ตำบล โดยแบ่งเป็นแต่หมู่บ้านนั้น ในอำเภอเนินสง่า มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 48หมู่บ้าน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลสารวัตรกำนันผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลสารวัตรกำนันผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจำนวน 165 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนานักวิชาการด้านการปกครอง นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักวิชาการด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 9 รูปหรือคน

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัย

ประวัติความเป็นมา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติงานได้จริงในปัจจุบันตามกฎหมายและที่ควรจะเป็นในอนาคตนั้น จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านบางอย่างไม่เปลี่ยนแปลงไป มีการกีดตามกฎหมายหลายประการที่กำนันผู้ใหญ่บ้านมิได้ปฏิบัติอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่ทราบว่ามีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้นๆ อยู่หรือเกินกว่ากำลังความสามารถที่จะปฏิบัติได้หรือมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้วและความสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นมีใช้อยู่ที่เป็นตำแหน่งที่ได้ตั้งกันมาเป็นเวลานานเท่านั้นแต่ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชุมชนตำบลหมู่บ้านซึ่งจำเป็นจะต้องมีผู้นำที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติและเป็นผู้นำโดยทางการในบุคคลเดียวกันเป็นผู้ที่สามารถทราบข้อมูลต่างๆ ของตำบลหมู่บ้านได้เป็นอย่างดีและเป็นผู้ที่ประชาชนในท้องที่ให้ความศรัทธาเคารพนับถือให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลสำคัญและจำเป็นต้องมีอยู่คู่กับสังคมไทย (ราณี นินวงศ์ษา, 2550)

ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของฝ่ายปกครอง คือ ภารกิจเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมอย่างยั่งยืน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบของตนมาอย่างยาวนานนับร้อยปีในการปกครองส่วนภูมิภาค ตามอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 27 และมาตรา 28 อีกทั้งยังเป็นผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งด่วนหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายพิเศษจากรัฐบาลกระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเปรียบเสมือนดังทัพหน้าผู้ช่วยเหลือแม่ทัพใหญ่คือนายอำเภอในการทำสงครามต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ

ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฉบับปัจจุบัน มีผลให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี ในอดีตที่ผ่านมาพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่เคยกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี มาก่อนแล้วการดำรงตำแหน่งติดต่อกันเป็นเวลานานในเชิงลบทำให้ผู้นำท้องที่เป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านตำบลมีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ค่าตอบแทนจากประชาชนซึ่งสภาพปัญหาการปกครองส่วนท้อง ที่หน้าที่ที่เป็นคุณเป็นโทษแก่บุคคลกลุ่มบุคคลรวมถึงการใช้ตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองการปกครองเรียกร้องเงินทองของมีค่าสิ่งตอบแทน

แทนโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของประชาชนและการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสมดังเจตนารมณ์ทางการปกครองในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน (ศรีณยู ชูพินิจ, 2555)ยังผลให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนในท้องที่ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีคุณคุณธรรมและจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ยึดเป็นแนวปฏิบัติควบคู่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมใช้ในการเปรียบเทียบและการนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่โดยเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการและหลักพุทธธรรม จากเอกสาร ตำราและคัมภีร์ทางด้านพระพุทธศาสนาหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์เพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ คือ “สังคหวัตถุ” (ศรีณยู ชูพินิจ, 2555)ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวคือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์อันประกอบด้วย 1. ทาน (การให้หรือแบ่งปันคือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน)2. ปิยวาจาหรือเปย์ยวัชชะ (พูดจาดีด้วยคำสุภาพ วาจาเป็นที่รักวาจาพูดตมึ่น้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจคือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจงใจให้นิยามยอมตาม)3. อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม4. สมานัตตตา (ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอด้วยปลายปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณีการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ จึงเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นสถาบันที่ถือได้ว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญของกระทรวงมหาดไทยเป็นด่านหน้าในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” (สำนักงานเลขาธิการกรมการปกครอง, 2564)ให้บรรลุภารกิจของกระทรวงมหาดไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักพุทธธรรมนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ให้ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่เริ่มกระบวนการเข้ารับการดำรงตำแหน่งและขณะดำรงตำแหน่ง จะได้นำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน สังคม และประเทศชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดียังยั่งยืนสืบต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed Methodology) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)ศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary survey) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย ๑) ตัวแทนด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป ๒)นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๒ คน ๓) ตัวแทนด้านการปกครองจำนวน ๓ คน๔)ผู้ตัวแทนด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน ๒ คนรวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๙ รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form)ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มี 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ 1.ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2.ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3.ด้านที่เกี่ยวกับความอาญา 4.ด้านการทะเบียนต่างๆ 5.ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสังคมวัตถุ 4 คือ 1.ทาน2. ปิยวาจา 3. อตถจริยา 4. สมานัตตตา

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ผู้นำท้องที่อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 165 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสอบถาม

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนโดยมีลักษณะ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านที่เกี่ยวกับความอาญา ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามสังคหวัตถุ 4 คือ 1. ทาน 2. ปิยวาจา 3. อตถจริยา 4. สมานัตตาที่ใช้วัดซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

- 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธาน และกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยก่อนนำไปใช้เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบ

คุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์หรือหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence)

3) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้(Try out) กับ ผู้นำท้องที่อำเภอภักดีชุมพล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.96

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงนายอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำท้องที่อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 165 คนซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ดังนี้

2) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองของผู้นำท้องที่ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

6. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลสภาพทั่วไปของการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอ เนินสง่า จังหวัดชัยภูมิดังต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

1. **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** เป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ เป็นที่ความเคารพนับถือของประชาชนในพื้นที่ ยังเป็นตัวแทนของประชาชนได้นำผู้นำข้อมูลข้อปฏิบัติข้อสั่งการมาแจ้งต่อประชาชน ทั้งยังช่วยแก้ไขปัญหให้กับประชาชนอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐ และเป็นผู้ประสานงาน ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน รวมไปถึงคอยควบคุมและนำชาวบ้านให้ร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นๆ

2. **ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ** เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรที่ทำกินให้กับประชาชน คอยดูแล รักษาผลประโยชน์ของที่สาธารณะ นำชาวบ้านพัฒนาพื้นที่สาธารณะ และเป็นผู้ประสานงานกับชาวบ้านให้ช่วยกันแก้ปัญหาแหล่งน้ำทำการเกษตร ประสานเจ้าหน้าที่ของรัฐในการที่จะฝึกสอนอบรมให้ความรู้ ในการฝึกอาชีพ ช่วยขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำชาวบ้านทำการขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลในให้กับหน่วยงานราชการต่างๆ

3. **ด้านความอาญา** เป็นผู้ให้ความรู้ข้อกฎหมายเบื้องต้น ให้คำปรึกษาชี้แนะแนะนำข้อปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย รายงานเหตุต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานขอความช่วยเหลือพร้อมสอดส่องดูแลพฤติกรรมหรือของลูกบ้าน รายงานพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ให้คำปรึกษาข้อพิพาทไกล่เกลี่ยปัญหารวมไปถึงเป็นพยานบุคคลให้กับประชาชนในพื้นที่ของตน

4. **ด้านการทะเบียนต่างๆ** เป็นผู้ให้รับรองบุคคลไม่ว่าจะมีการเกิดการตายการย้ายที่อยู่อาศัย การรับรองเป็นพยานการรับรองบุคคล ประชาสัมพันธ์ระเบียบข้อกฎหมายข้อบังคับต่างๆ ทำการขึ้นทะเบียนจดทะเบียนรูปพรรณสัตว์ ปรับปรุงทะเบียนข้อมูลจำนวนราษฎร การสำรวจ จัดทำเก็บรักษาและปรับปรุงสำมะโนครัวให้เป็นปัจจุบันรวมถึงเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งและต้องกำหนดบ้านเลขที่เมื่อมีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยใหม่

5. **ด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น** เป็นผู้แจ้งให้ประชาชนผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะขึ้นทะเบียนทหาร สำรวจและจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ ให้คำรับรองความประพฤติของผู้ขออนุญาตมีหรือใช้อาวุธปืน นำชาวบ้านเข้าจัดการคลี่คลายสถานการณ์ที่เป็นอันตราย สนับสนุนการจัดการเลือกตั้ง ทำการตรวจสอบและดูระดับของแหล่งน้ำในชุมชน รวมไปถึงเฝ้าระวังพื้นที่ป่าตามกฎหมายป่าไม้

สรุปผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศอายุสถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

การนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ ต้องนำสังคหวัตถุ 4 มาใช้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ด้านทาน เป็นผู้ให้หรือแบ่งปัน เสียสละให้ทรัพย์สินเงินทอง ให้ความรักความเมตตา ไม่เห็นแก่ตัว ให้โอกาสหรือสิ่งที่ดีๆ เสียสละแรงกายแรงใจความเสียสละเวลา ความสุขส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน อุทิศตนต่อหน้าที่ ยึดถือ หลักเหตุผล ความยุติธรรม ความจริง ความถูกต้อง ในปกครองชุมชน

ด้านปิยวาจา เป็นผู้ที่ดีการพูดจาดีด้วยคำสุภาพพูดความจริง มีความจริงใจ ในการพูด ไม่แสร้ง ไม่มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่โกหกประชาชน ไม่ พูดหยาบคายก้าวร้าวต่อประชาชน เพื่อเห็นว่าตัวเองเป็นผู้นำ มีความประณีตในการใช้คำพูดไม่พูดจายกตนข่มเหงประชาชนในชุมชนของตนเอง ไม่พูดในทางที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชน

ด้านอัตถจริยา ประพฤติตนและปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดี เป็นตัวอย่างที่ดี ต้องเป็นผู้ที่เสียสละตนเองทั้งร่างกายและแรงใจ ต้องไม่เห็นแก่ตัว ต้องมีความตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชน ต้องยึดการปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์สาธารณะมากกว่าที่จะถือเอาประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือประชาชนในชุมชนของตนด้วยความจริงใจ ต้องใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา มากกว่าการใช้อารมณ์ คอยส่งเสริมให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นเมื่อบุคคลนั้นได้มีโอกาสได้รับสิ่งที่ดี

ด้านสมานัตตตา ประพฤติปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ต้องปรับตัวเข้ากับกับชุมชน เป็นที่พึ่งของประชาชน ต้องไม่เอาเปรียบประชาชน จะต้องร่วมเผชิญกับปัญหา ร่วมคิดหาทางแก้ไข ปัญหา ไม่ถือตน เป็นมิตรกับทุกคนในชุมชน จะต้องไม่ทอดทิ้งประชาชนในยามที่ลำบากหรือได้รับความเดือดร้อนต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

7. การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพการการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิประกอบด้วย ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพด้านความอาญา ด้านการทะเบียนต่างๆ และ ด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้นที่มีผลต่อการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุญชลี วรรณโร ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน : การศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน ที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามกฎหมาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายเร่งด่วน รองลงมา คือ ด้านป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านทะเบียนต่าง ๆ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และควรมีบทบัญญัติไว้ในกฎหมายต่อไปทุกด้าน และมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการทำงานของของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบทบาทการทำงานกับประชาชนในพื้นที่รองลงมา คือ บทบาทการทำงานกับนายอำเภอ บทบาทการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ความต้องการสนับสนุนจากกรมการปกครอง ข้อเสนอแนะพบว่า อันดับหนึ่ง การพิจารณาเรื่องเพิ่มค่าตอบแทน รองลงมา คือ ต้องการให้เพิ่มสวัสดิการด้านต่างๆ ควรให้มีสภาของกำนันและให้มี งบประมาณโดยตรง เรื่องดูแลการปราบปรามยาเสพติด และสุดท้าย ควรให้มีการอบรมหลักสูตรต่างๆ และสอดคล้องกับ อภินันท์ คำเจริญได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มทองและอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิจัย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มทอง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการนำข้อราชการ ไปประกาศแก่ราษฎร มากที่สุดรองลงมา คือ ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ด้านการใช้อำนาจหน้าที่ปกครอง ด้านการรายงานต่อทางราชการด้านการป้องกันโรคติดต่อ ด้านการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ด้านการจัดทำงานทะเบียน และด้านที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน (กุญชลี วรรณโร, 2563)

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1) ระดับการการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพด้านความอาญา ด้านการทะเบียนต่างๆ และ ด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศพล อินทฤทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่าจากผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายที่กำหนด ผู้ใหญ่บ้านได้ปฏิบัติจริงหรือสามารถปฏิบัติได้อยู่ในเกณฑ์ปานกลางในทุกด้าน สำหรับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน พบว่าค่าตอบแทนน้อยไม่สมดุลกับการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเป็นปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานมากที่สุด ส่วนบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรเพิ่มบทบาทให้มากขึ้นในทุกด้านโดยบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นบทบาทที่ควรให้ความสำคัญที่สุดในอนาคต (ยศพล อินทฤทธิ์, 2545) และสอดคล้องกับ นรินทร์ อุ่นเรือน ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ศึกษากรณีอำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลระดับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก โดยบทบาทการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาบทบาทป้องกันบ่อนการพนัน แหล่งอบายมุข บทบาท การให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ บทบาทการป้องกันอาชญากรรม และบทบาทการป้องกันอาวุธสงครามตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ค้นการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน ปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยไม่แตกต่างกัน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอายุ ระดับการศึกษามาสูงสุด และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยแตกต่างกัน (นรินทร์ อุ่นเรือน, 2549)

2) หลักหลักสังคหวัตถุ 4(หลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดในด้านทานและ ปิยวาจา อยู่ในระดับมาก ในอัตถจริยา และสมานัตตตา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราชนัย ธงชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ 4 ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง" ผลการศึกษา ความพึงพอใจของประชาชนต่อการ

ให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ 4 ของหน่วยสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านทานเป็นอันดับแรก รองลงมามีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านปิยวาจา และสุดท้ายมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านสมานัตตดา โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก(ราชนัยธงชัย,2551)และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมสุก ติสฺสุวโส (มโนธรรม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง"การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ 1) ด้านการใช้หลักทาน 2) ด้านการใช้หลักปิยวาจา 3) ด้านการใช้หลักอรรถจริยา 4) ด้านการใช้หลักสมานัตตดา 2) ปัญหาและแนวทาง การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาด้านทาน ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานน้อย, ด้านปิยวาจา ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในกรวางแผน และขาดการให้คำแนะนำที่ดี ด้านอรรถจริยา ผู้บริหารมีอคติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และวางตนไม่เหมาะสมในหน้าที่การงาน,และด้านสมานัตตดา ผู้บริหารขาดระเบียบวินัย ขาดความเป็นภาวะผู้นำ และขาดความยุติธรรมในการบริหารบุคลากร, ด้านทานควรให้มีการติดตามการทำงานและสนับสนุนกิจกรรม จัดสรรงบประมาณ สวัสดิการให้พอเพียง, ด้านปิยวาจาควรให้ผู้บริหารแสดงนโยบายชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถในที่ประชุม และการทำงาน, ด้านอรรถจริยา ผู้บริหารควรให้ขวัญกำลังใจต่อบุคลากรวางตนเป็นแบบอย่างที่ดี สงเคราะห์ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยมิตรไมตรีที่ดีและด้านสมานัตตดา ผู้บริหารควรมีการประสานงานกับบุคลากรด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อย่างเสมอต้นเสมอปลาย”(พระสมสุกติสฺสุวโส (มโนธรรม)), 2552)

จากผลการวิเคราะห์การนำเสนอแนวทางโดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิพบว่า หลักสังคหวัตถุหมายถึงหลักธรรมที่การส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องที่ได้แก่ ทานปิยวาจาอรรถจริยาสมานัตตาด้านทาน เป็นการให้หรือแบ่งปันสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น รวมถึงการให้ความรู้หรือคำแนะนำสั่งสอนให้ความอนุเคราะห์และหยิบยื่นความช่วยเหลือ แก่ผู้อื่นบริจจาคทรัพย์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในขณะยากลำบาก เมื่อผู้อื่นทำผิดด้วยความไม่รู้ ทานให้อภัย และแนะนำในทางที่ถูกต้อง มีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน และผู้อื่นคอยแนะนำและให้ความรู้ที่มีประโยชน์ในการทำงานถนอมน้ำใจ ไม่ดูต่ำหรือกล่าวคำหยาบคายด้านอรรถจริยา เป็นการประพฤติตนเป็นประโยชน์ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยจิตใจอาสา เพื่อสาธารณประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ ของส่วนรวม มีจิตสำนึกในการให้บริการแก่เพื่อนร่วมงานอย่างเต็มความสามารถ รวดเร็วและถูกต้องเสนอตนเองในการช่วยเหลือชุมชนโดยไม่ต้องร้องเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน

ด้านสมานัตตตา เป็นการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย และเปิดโอกาสให้พนักงานปฏิบัติงานเหมาะสมตามศักยภาพของตน(มณีนุชไพรดี, 2553)สอดคล้องกับปณิธาน เจียรชัยพฤกษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง"การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร : กรณีศึกษา โรงพยาบาลกรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับคะแนนการเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตา ด้านทาน และด้านอรรถจริยา อยู่ในระดับมากทั้งหมด ตามลำดับผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคหวัตถุ 4 ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพฯ กับความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 2 ด้าน คือ ด้านปิยวาจา และสมานัตตตา และ อยู่ในระดับปานกลาง คือด้านทาน และอรรถจริยา"(ปณิธานเจียรชัยพฤกษ์,2552)

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายในการออกกฎระเบียบเพิ่มอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นให้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครอง
2. ควรจัดสรรงบประมาณโดยตรงให้กับผู้นำท้องถิ่น ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการบริหารการปกครองในระดับตำบลและหมู่บ้าน
3. ควรจัดสรรสวัสดิการด้านต่างๆให้แก่ผู้นำท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัย การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภออื่นในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดอื่นๆ
2. ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดอื่น ๆ
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ

9. เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ วรรณโร. (2563). บทบาทการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน : การศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอคอนเนียง จังหวัดสงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ธวัชชัย รักขนาม. (2538). สถานภาพและภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทการปกครองท้องถิ่น :
ศึกษากรณีอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- นรินทร์ อุ่นเรื่อนา.(2549). การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในด้านการรักษาความสงบ
เรียบร้อยในพื้นที่ : ศึกษากรณีอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปณณธร เทียนชัยพลภัก.(2552). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์การ
:กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมสุก ศิสวิโส (มโนธรรม).(2552).การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4
โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- ภาณุพงศ์ศิริ. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขต
พื้นที่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มณีนุช ไพรดี. (2553) การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของ
พนักงานบริษัทพรอพเพอร์ตี้แคร์เซอร์วิสเซส (ประเทศไทย): มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- ยศพล อินทฤทธิ์.(2545). บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคตศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ
เมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราณีนิวงศ์ษา.(2550).ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำกับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของ
กำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรธานี.
- ราชันย์ ธงชัย.(2551) .ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกิน
ตามแนวสังคหวัตถุ 4 ของหน่วยงานลัสดี อำเภอเมือง จังหวัดระยอง: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรัณยู ชูพินิจ. (2555).ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาททางการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
งานอำเภอลานกระบือจังหวัดกำแพงเพชร.กำแพงเพชร:มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ.(2548).ประมวลสรุปผลงานวิจัยของสถาบันดำรงราชานุภาพ.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันดำรงราชานุภาพ